

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№7(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 494 sahifa,
1-iyul, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning milliy qadriyatlarga oid tasavvurlarini shakllantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	10
<i>Davlatnazarova Ziyodabonu Muxtor qizi</i>	
Talabalarning xulqidagi devyatsiya darajasining yuqorilab ketishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar.....	16
<i>Ergashev Jo'rabek Xalilovich</i>	
Zo'ravonlikka uchragan bolalarni va ularning oilalarini zo'ravonlikdan himoya qilishning normativ-huquqiy va ijtimoiy-psixologik asoslari.....	19
<i>Ergasheva Gullolaxon Nosirjon qizi</i>	
Tinglab tushunish kompetensiyasining psixolingvistik va pedagogik asoslari.....	24
<i>Jonbo'tayeva Maxarramxon</i>	
O'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyasining kasbiy kompetentlik tizimidagi o'rni.....	27
<i>Kutliyeva Feruzaxon Yusupovna</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvini ta'minlashga xizmat qiluvchi zamonaviy kompleksni rivojlantirish.....	31
<i>Yunusov Mirsaid Xudayarovich, Istamova Sevdo Ashirqul qizi</i>	
Elektr tizimlari dinamik barqarorligini STEAM va Spiral (Regressus, Progressus) metodlari asosida o'qitish.....	35
<i>Safarov Xoliyor Sayyid Safar o'g'li</i>	
O'quvchilarda badiiy-estetik did va dizaynerlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	39
<i>Norbutayeva Dilafuz Abdurasulovna</i>	
Talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari va uning ta'lim sifatiga ta'siri.....	43
<i>Rahimova Nazokatxon Kasimjonovna</i>	
Model for Improving Students' Professional Competencies Based on Motivational Learning Approach.....	49
<i>Alibekova Mahzuna</i>	
Bo'lajak tarix o'qituvchilarining tarixiy tafakkurini shakllantirishning tuzilmasi va pedagogik komponentlari... 54	54
<i>Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich</i>	
Yengil atletika bilan shug'ullanuvchi 14-16 yoshli sportchi qizlarda mashg'ulotlar davomiyligi.....	59
<i>Oralova Bibixol Husniddin qizi, G'ulomova Maftuna Sayfulla qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda ingliz tilini o'yinlar orqali o'rgatish.....	64
<i>Ruzmetova D. A.</i>	
Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchisining axloqiy faoliyatini shakllantirishda pedagogik vositalarning imkoniyatlari.....	68
<i>Saydanova Dilafuz Sadirdinovna</i>	
Xorijiy tajribalar va zamonaviy yondashuvlar asosida tyutorlar kasbiy salohiyatini rivojlantirishda malaka oshirish tizimini takomillashtirish.....	75
<i>Ubaydullayev Zuxriddin Botirovich</i>	
Effective Classroom Activities for Developing Speaking Skills Among EFL Learners.....	79
<i>Akhmatova Munisa Orif qizi</i>	
Xalqaro va milliy baholash dasturlarini hisobga olgan holda boshlang'ich ta'lim mazmunini yangi ta'lim trendlari bilan boyitish.....	86
<i>Gulmira Abdullayeva, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning shaxs identifikatsiyasiga ta'sirining ijtimoiy-psixologik omillari.....	90
<i>Tojiboyeva Nodiraxon Tursunaliyevna</i>	
Analysis of the Methodology for Developing Students' Creative Thinking Competence Using Artificial Intelligence Tools Based on STEAM Educational Technologies.....	94
<i>Tursunaliyeva Nazokat Tokhir qizi</i>	

Oliy ta'lim muassasalarida e-Portfolio ma'lumotlarini markazlashmagan tarzda boshqarishning afzalliklari va muammolari	102
<i>Yusupova Dono Adambayevna, Jalolov Tursunbek Sadriddinovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining inklyuziv-tolerantlik haqidagi qarashlari tahlili	110
<i>Amangeldiyeva Adolat Ravshanbek qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni savod o'rgatishga tayyorlashning samarali shakl, metod va didaktik vositalari	115
<i>Go'zal Qurbonova</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda hayot xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishning dolzarb pedagogik masalalari.....	121
<i>Muratova Munavvar O'rol qizi</i>	
Tarkibida toponimlar mavjud maqol va matallarning lingvomadaniy xususiyatlari va ularni o'qitishning lingvodidaktik asoslari.....	126
<i>Usmonova Zamira Jaxongirovna</i>	
Psixologik-pedagogik tadqiqotlarda tassavur fenomenologiyasi	130
<i>Axmedova Shaxlo Shoxob qizi</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi (haykaltaroshlik san'ati misolida).....	133
<i>Panayeva Maloxat Muminovna</i>	
Взаимосвязь склонности к сравнению внешности, интернет-зависимости и уровня притязаний у студентов-юношей	136
<i>Багдасарова Диана Левоновна</i>	
Роль каракалпакской народной национальной музыки в формировании духовно-нравственных качеств учащихся	141
<i>Зарымова Турсынай Бердибай кызы</i>	
A Review of the Literature on Stem Cells in Dentistry	145
<i>Ruziyeva Kamola Akhtamovna</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida estrada san'atini o'qitish masalalari (gitara cholg'usi misolida)	150
<i>Abdullayev O'tkir Sadullayevich</i>	
Talabalarda innovatsion kasbiy kompetentlikni rivojlantirish texnologiyalari	154
<i>Avezov Davronbek Soburovich</i>	
O'zbek xalq pedagogikasi an'alarining zamonaviy ta'lim tizimidagi transformatsiyasi	158
<i>Erkaboyeva Nigora Shermatovna</i>	
Texnika va iqtisodiyot yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalari talabalarida ingliz tilini mustaqil o'rganishning psixologik-pedagogik xususiyatlari	163
<i>Mamatqodirova Gulnigor Rustamjonovna</i>	
Yangi dunyoviy tartibotning shakllanishi jarayonida siyosiy taraqqiyot barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash muammolari	168
<i>Nazarov Alisher Narimanovich</i>	
Ota-onasiz tarbiyalanayotgan o'smir o'g'il bolaning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	171
<i>Qodirov Jahongir Neymat o'g'li</i>	
Kutubxona muhitida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari.....	176
<i>Qosimova Xolida Nabiyevna</i>	
Jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy harakatli o'yinlar orqali jismoniy sifatlarni rivojlantirish	179
<i>Raxmatullayeva Durdoni Fazliddin qizi</i>	
Personalized Approach to the Treatment of Generalized Periodontitis in the Prediction of Cardiovascular Complications Based on Salivary Proteomic Profiling.....	182
<i>Shodiev O. U., Nazarova N. Sh., Agababayan I. R.</i>	
O'smirlarda irratsional ustanovkalar shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillari	187
<i>Toshboltayeva Nodira</i>	
Роль интерактивного лингвокультурологического пространства в формировании лингвокультурной компетенции студентов национальных групп филологических направлений.....	191
<i>Рустамова Ферузахон Махмуджановна</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Talabalarining darsdan tashqari vaqtda mustaqil ravishda jismoniy tarbiya bilan shug'ullanishini shakllantirish 196 Dusanov Shuxrat Abdiraakovich
	Kutubxona muhitida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari 201 Qosimova Xolida Nabiyeva
	Jismoniy tarbiya darslarida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik kompetensiyasini takomillashtirish mexanizmlari 205 Xoliqnazarov Azamat Begaliyevich
	Oliy ta'lim talabalarida kreativ fikrlashni fanlararo integratsiya asosida shakllantirish 209 Allanazarova Dilobar Baxromovna
	"Alpomish" dostonida obrazlar nutqidagi pedagogik qarashlar 213 Boboqulova Aziza Adizovna
	Researching the Biochemistry and Physical Chemistry of Oral Fluid in Kids Who Are Acting Strangely 217 Eraliyeva Zulfiya Makhmudovna, Buzrukhoda Javohir
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini mikro matnlarni o'qitishga qaratilgan kognitiv metodlar 222 I. Matrasulova
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozma nutq ko'nikmalarini shakllantirishda raqamli didaktik vositalardan foydalanish metodikasi 225 Komilova Dilnozaxon Abdulhayevna, Xoliqova Mubinabonu Jamoliddin qizi
	Oliy ta'lim muassasalarida onomastik leksikani lingvokulturologik yondashuv asosida o'qitishning strategik-metodik asoslari 229 Mamatqulova Baxtixon Ravshanovna
	Raqamli matnlarning lisoniy va pragmatik xususiyatlari 232 Mashrapova Sevara Xabibovna
	Extensive Pelvic Ureteral Abnormalities and Reconstructive Operations in Patients 237 Mukhsinov Sardor
	Pedagogikada metodlardan foydalanish 241 Maxmudova Nargiz Djumaniyazovna
	Diqqat yetishmasligi giperaktivlik buzilishini davolash usullari 245 Otbasarova Umida Mexmonovna, Inogamova Rano Bahodirovna
	Talabalaridagi sanogen tafakkurning psixologik xususiyatlarini empirik tadqiq etish masalasi 249 Tulyaganova Dilnoza Ulug'bek qizi
	Raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning xorijiy va milliy tajribasini qiyosiy tahlil qilish 253 Abdullayev Sherzodbek
	Context, Intention, and Meaning in English Language Teaching: Developing Pragmatic Awareness in Learners of English as a Foreign Language 256 Keldiyarova Shakhriyoda, Keldiyarova Mohlaroyim
	Maktabgacha yoshdagi bolalarni steam yondashuvi yordamida og'zaki muloqotga o'rgatish mashqlar tizimi 267 Yunusova Malika Miralimovna
	Культурные и исторические коды франции в автобиографической прозе марселя паньоля 270 Рахманкулова Дилафруз Азимовна
	Трансформация роли преподавателя в условиях цифровизации высшего образования 274 Рахматова Нигина Ислумовна
	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tasviriy san'atning tutgan o'rni 278 Sultonova Marxabo
	Boshlang'ich sinf matematika darslarida matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi 283 Akramova Fotimabonu Kurbonovna
	Boshlang'ich sinflarda matematika fanini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari 288 Axmedov Muslimjon Usmonovich
	Boshlang'ich ta'limda musiqa ta'limini sun'iy intellekt va shaxsga yo'naltirilgan pedagogika asosida tashkil etishning ilmiy-metodik asoslari 295 Djumabayeva Muqaddas

“Suvning agregat holatlari va tabiatda aylanishi” mavzusini o‘rgatishda 4K ko‘nikmasini rivojlantirish	300
<i>Esnazarov Abdiganiy Jamalatdinovich</i>	
Raqamli vositalar asosida mexatronika va robototexnika yo‘nalishi talabalarini o‘qitishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	307
<i>Ikromov Muhammad-Anasxon Xakimjon o‘g‘li</i>	
Najmiddin Kubroning ilmiy merosi	311
<i>Jahongir Jumanov</i>	
Oliy ta‘lim muassasalarida talabalarda tejamkorlikni shakllantirishning o‘rni.....	314
<i>Jo‘rayev Alisher Tursinboyevich</i>	
Milliy va umuminsoniy qadriyat fenomenining pedagogik tadqiqotlarda o‘rganilishi.....	318
<i>Jovliyev Jo‘rabek Alisher o‘g‘li</i>	
Jazo muddatini o‘tayotgan shaxslarda emotsional buzilishlarning ijtimoiy-psixologik sabablari	322
<i>Manzitov Baxtiyor Tolibovich</i>	
Maktabgacha ta‘lim jarayonida o‘yin texnologiyalarini qo‘llashning pedagogik asoslari va samaradorligi	329
<i>Nyutnova Xilola Lochinbekovna, Mayliyeva Nasiba Axmedovna</i>	
Ta‘lim menejmentida Predictive Analytics texnologiyalaridan foydalanish istiqbollari	332
<i>Primqulova Aziza Mirzaahmad qizi</i>	
Yosh sportchilarda tezlik-kuch sifatlarini rivojlantirish usullari	337
<i>Chariyev Ulug‘bek Abdujabbarovich, Radjabov Jaxongir Furkatovich</i>	
Z avlod psixologik xususiyatlariga mos zamonaviy tarbiya texnologiyalari	342
<i>Ravshanov Sanjar Tolibjonovich</i>	
Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasida refleksiya mexanizmining o‘rni	346
<i>Raxmonova Mahfuzaxon Xasan qizi</i>	
Iqtisodiy o‘sishning mohiyati	350
<i>Sayfiddinova Sabina Muhiddinovna</i>	
Dasturlash ko‘nikmalarini baholashda generativ sun‘iy intellekt va gamifikatsiya integratsiyalashgan arxitektura modelini ishlab chiqish.....	353
<i>Sultonov Ravshonbek Otonazarovich</i>	
Ta‘lim klasteri sharoitida talabalarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirishning zaruriyati	356
<i>Sultanova Dilnura Abdurashidovna</i>	
Stereometriya darslarida o‘quvchilarning fazoviy tasavvurini va tasvirlash savodxonligini 3D modellashtirish vositasida rivojlantirish	359
<i>Sultonova Shahnoza Yusuf qizi, Sultonova Dilrabo Yusuf qizi</i>	
Chayon zahrlining biologik xususiyatlari, toksikologik ta‘siri va biotexnologiyadagi istiqbolli qo‘llanilishi.....	365
<i>To‘xtamurodova Feruza</i>	
Sun‘iy intellekt va raqamli ta‘lim texnologiyalari integratsiyasi asosida oliy ta‘limda fizika fanini o‘qitish metodikasini takomillashtirish.....	369
<i>Usubjonova Durdona Fazliddin qizi</i>	
Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida ta‘lim va tarbiya maqsadlarini o‘yin mexanikasiga integratsiya qilishning interaktiv modulli texnologiyalarini takomillashtirish	373
<i>Xolmatova Dilshoda Sherali qizi</i>	
Особенности формирования совместной познавательной деятельности в образовательном процессе.....	378
<i>Абдрахманова А. С.</i>	
Влияние корпоративной культуры вуза на формирование профессиональных ценностей студенческой молодежи.....	383
<i>Бекбаев Рауф Рустамович</i>	
MTMgacha katta yoshdagi bolalarda ijtimoiy-hissiy munosabatlarni shakllantirish imkoniyatlari.....	389
<i>Boymurodova Surayyo Eshquvat qizi</i>	
Musiq madaniyati asosida deviant xulqli o‘quvchilar bilan ishlashning pedagogik modeli va samaradorligi	393
<i>Jabborova Muattar Xatamovna</i>	

Uzluksiz ta'lim tizimida biologiya fani o'qituvchilarining kompetentligini rivojlantirish.....	398
<i>Mamadaliyeva Barnoxon O'ktamovna</i>	
Focusing on the Practical and Technical Aspects of Dutar Performance and Enhancing this Process.....	403
<i>Muyassarxon Adiljanovna Achildieva, Shodiyeva Shahinabonu Shoirjon qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining professional kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi	409
<i>Olloberganova Fazilat Tangriberganovna</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining vizual kompetensiyalarini rivojlantirishda dizayn tafakkuriga asoslangan pedagogik texnologiyalarni takomillashtirish	415
<i>Shomurodov Oybek Norqulovich</i>	
Ta'lim jarayonida o'quvchilarda empatiyani rivojlantirishning neyropedagogik texnologiyalari.....	421
<i>Kamaladin Kuronboyevich Matyaqubov</i>	
Talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari va uning ta'lim sifatiga ta'siri.....	425
<i>Rahimova Nazokatxon Kasimjonovna</i>	
Talabalar iqtisodiy xulq-atvorining ijtimoiy-psixologik determinantlari: gender tahlili	431
<i>Yuldosheva Gavhar O'tkirovna</i>	
Study of the Structural and Semantic Features of Simple Sentences in English and Uzbek.....	435
<i>Askar Abdullaev</i>	
Farosat tarbiyasini rivojlantirishda tarixiy-madaniy yondashuvning o'rni va ahamiyati.....	440
<i>Abdimuratova Gulzar Matniyazovna</i>	
O'quvchilarga alyuminiy elementini o'rgatishda hayot bilan bog'lab 4K ko'nikmasini shakllantirish.....	445
<i>Abdug'aniy Esnazarov Jamalatdinovich</i>	
Turizm sohasida xizmat ko'rsatish sifatini oshirishda ijtimoiy muloqot kompetensiyasining o'rni.....	449
<i>Abdullayeva Sevara Yuldashevna</i>	
O'quvchilarda emotsional intellektni shakllantirishning innovatsion metodlari va diagnostikasi.....	454
<i>Kamaladin Kuronboyevich Matyaqubov</i>	
The Role of Gymnastics in Promoting Holistic Development Among Preschool Children: Physical, Cognitive, and Social Perspectives.....	458
<i>Kosimov Bekzod Zoirovich</i>	
Pedagogical and Managerial Factors in Developing Communicative Creativity Among Higher Education Leaders	462
<i>Mamatova Khilola Mukhiddinovna</i>	
NLA in Developing Presentation Competence in English B2 Learners	470
<i>Normatova Yulduz</i>	
Ta'lim sohasidagi yetakchi yondashuvlar.....	474
<i>Rajabova Lola Raxmatullayevna</i>	
Physalis alkekengi o'simligidan flavonoidlarni ajratib olishning biotexnologik usullari va jarayon ko'rsatkichlarini maqbullashtirish	478
<i>S. B. Xidirova</i>	
Badiiy ta'lim amaliyotiga klaster yondashuvi asosida ta'lim integratsiyasini joriy etishning strategik yo'nalishlari va metodologik asoslari.....	484
<i>Sultanov Xaytboy Eraliyevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda lug'at ustida ishlashning pedagogik ahamiyati	489
<i>Xabibullayev Umidxon Fayzulla o'g'li</i>	

BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING NUTQIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA LUG'AT USTIDA ISHLASHNING PEDAGOGIK AHAMIYATI

Xabibullayev Umidxon Fayzulla o'g'li
O'zDJTU, Umumiy fanlar kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligi darslarida lug'at ustida ishlashning o'quvchilar nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishdagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Nutqiy kompetensiyaning mazmun-mohiyati, uning kommunikativ kompetensiya bilan o'zaro bog'liqligi hamda zamonaviy kompetensiyaviy yondashuv asosida shakllantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, boshlang'ich sinf o'quvchilarining lug'at boyligini oshirish, og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish, matni anglash hamda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini takomillashtirishda lug'at ustida ishlashning pedagogik imkoniyatlari tahlil etilgan. Maqolada lug'at bilan ishlashni interfaol metodlar, kommunikativ topshiriqlar va innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida tashkil etishning samaradorligi asoslab berilgan hamda ushbu yo'nalishda metodik tavsiyalar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, o'qish savodxonligi, lug'at ustida ishlash, nutqiy kompetensiya, kommunikativ kompetensiya, kompetensiyaviy yondashuv, lug'at boyligi, og'zaki nutq, yozma nutq, interfaol metodlar, o'qish kompetensiyasi, PIRLS.

Abstract: This article examines the scientific and theoretical significance of vocabulary work in primary school reading literacy lessons as an important factor in developing students' speech competence. It discusses the essence of speech competence, its relationship with communicative competence, and the principles of its development within the competency-based approach. The pedagogical potential of vocabulary work in enriching learners' vocabulary, improving oral and written communication, enhancing reading comprehension, and fostering independent thinking is analyzed. The article substantiates the effectiveness of organizing vocabulary activities through interactive teaching methods, communicative tasks, and innovative educational technologies, and offers methodological recommendations for improving the quality of primary education.

Key words: primary education, reading literacy, vocabulary work, speech competence, communicative competence, competency-based approach, vocabulary development, oral speech, written speech, interactive methods, reading competence, PIRLS.

Аннотация: В статье раскрывается научно-теоретическое значение словарной работы на уроках читательской грамотности в начальной школе как важного средства развития речевой компетенции учащихся. Освещаются сущность речевой компетенции, её взаимосвязь с коммуникативной компетенцией и особенности формирования в условиях компетентного подхода. Проанализированы педагогические возможности словарной работы в развитии словарного запаса, устной и письменной речи, понимания текста и навыков самостоятельного мышления младших школьников. Обоснована эффективность организации словарной работы на основе интерактивных методов, коммуникативных заданий и инновационных образовательных технологий, а также предложены соответствующие методические рекомендации.

Ключевые слова: начальное образование, читательская грамотность, словарная работа, речевая компетенция, коммуникативная компетенция, компетентный подход, словарный запас, устная речь, письменная речь, интерактивные методы, читательская компетенция, PIRLS.

KIRISH

Boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligi darslarida lug'at ustida ishlash o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishning muhim omili bo'lib, ularning kommunikativ faolligini oshirish, mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, o'qish savodxonligini takomillashtirish va shaxs sifatida kamol topishiga xizmat qiladi. Shu jihatdan mazkur muammoning ilmiy-nazariy asoslarini o'rganish va tahlil qilish pedagogika fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Zamonaviy ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning joriy etilishi natijasida o'quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirish masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Chunki shaxsning ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishi, o'z fikrini erkin ifodalashi va boshqalar bilan samarali muloqotga kirishishi ko'p jihatdan uning nutqiy kompetensiyasi darajasiga bog'liq. Ilmiy adabiyotlarda nutqiy kompetensiya kommunikativ kompetensiyaning muhim tarkibiy qismi sifatida talqin qilinadi.

Amerikalik olim J. S. Celce-Murcia nutqiy kompetensiyani kommunikativ kompetensiyaning markaziy elementi deb hisoblab, uning asosiy vazifasi til vositalaridan real muloqot jarayonida samarali foydalanishni ta'minlashdan iborat ekanligini ta'kidlaydi. Olimning fikricha, "kommunikativ kompetensiya tarkibidagi barcha komponentlar nutq faoliyati jarayonida o'zaro integratsiyalashgan holda namoyon bo'ladi". Ushbu yondashuvga ko'ra, o'quvchi grammatik bilimlarni egallashi bilan bir qatorda, ularni turli kommunikativ vaziyatlarda amaliy qo'llash malakasiga ham ega bo'lishi zarur.

O'zbek olimlari ham nutqiy kompetensiya masalasiga alohida e'tibor qaratganlar. M. Toshqulovning fikricha, "nutqiy kompetensiya o'quvchining til vositalarini ongli ravishda qo'llash, o'z fikrini mantiqiy va ravon bayon etish hamda muloqot jarayonida faol ishtirok etish qobiliyatini ifodalaydi". Z. Raxmatullayeva nutqiy kompetensiyani shaxsning og'zaki va yozma nutqni yaratish hamda anglash faoliyatining integral ko'rsatkichi sifatida baholaydi. Olima N. Jalilova esa mazkur tushunchani o'quvchilarning kommunikativ tayyorgarligi va nutqiy faoliyat samaradorligini belgilovchi omil sifatida talqin etadi. Ushbu qarashlar umumlashtirilganda, nutqiy kompetensiya shaxsning til imkoniyatlaridan foydalangan holda mazmunli, maqsadga muvofiq va samarali muloqot olib borish qobiliyatini anglatishi ayon bo'ladi.

Rus olimi I. A. Zimnyaya ta'kidlaganidek, "kompetensiya bilimlarning oddiy yig'indisi emas, balki ularni amaliy faoliyatda samarali qo'llash qobiliyatidir". Mazkur fikr nutqiy kompetensiyaning mohiyatini ham to'liq ifodalaydi. Demak, boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligi darslarida lug'at ustida tizimli va maqsadli ishlash o'quvchilarning lingvistik, pragmatik, sotsiolingvistik, diskursiv va strategik kompetensiyalarini rivojlantirish orqali ularning umumiy nutqiy kompetensiyasini shakllantirishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda lug'at ustida ishlashning pedagogik ahamiyatini ilmiy-nazariy va metodik jihatdan o'rganishga qaratildi. Tadqiqot metodologiyasining asosini kompetensiyaviy, kommunikativ, faoliyatga yo'naltirilgan hamda shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar tashkil etdi. Ushbu yondashuvlar asosida lug'at ustida ishlash jarayoni o'quvchilarning so'z boyligini oshirish bilan bir qatorda, ularning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish, matn mazmunini anglash, mustaqil fikrlash va o'z fikrini izchil bayon etish ko'nikmalarini shakllantiruvchi yaxlit pedagogik jarayon sifatida tahlil qilindi.

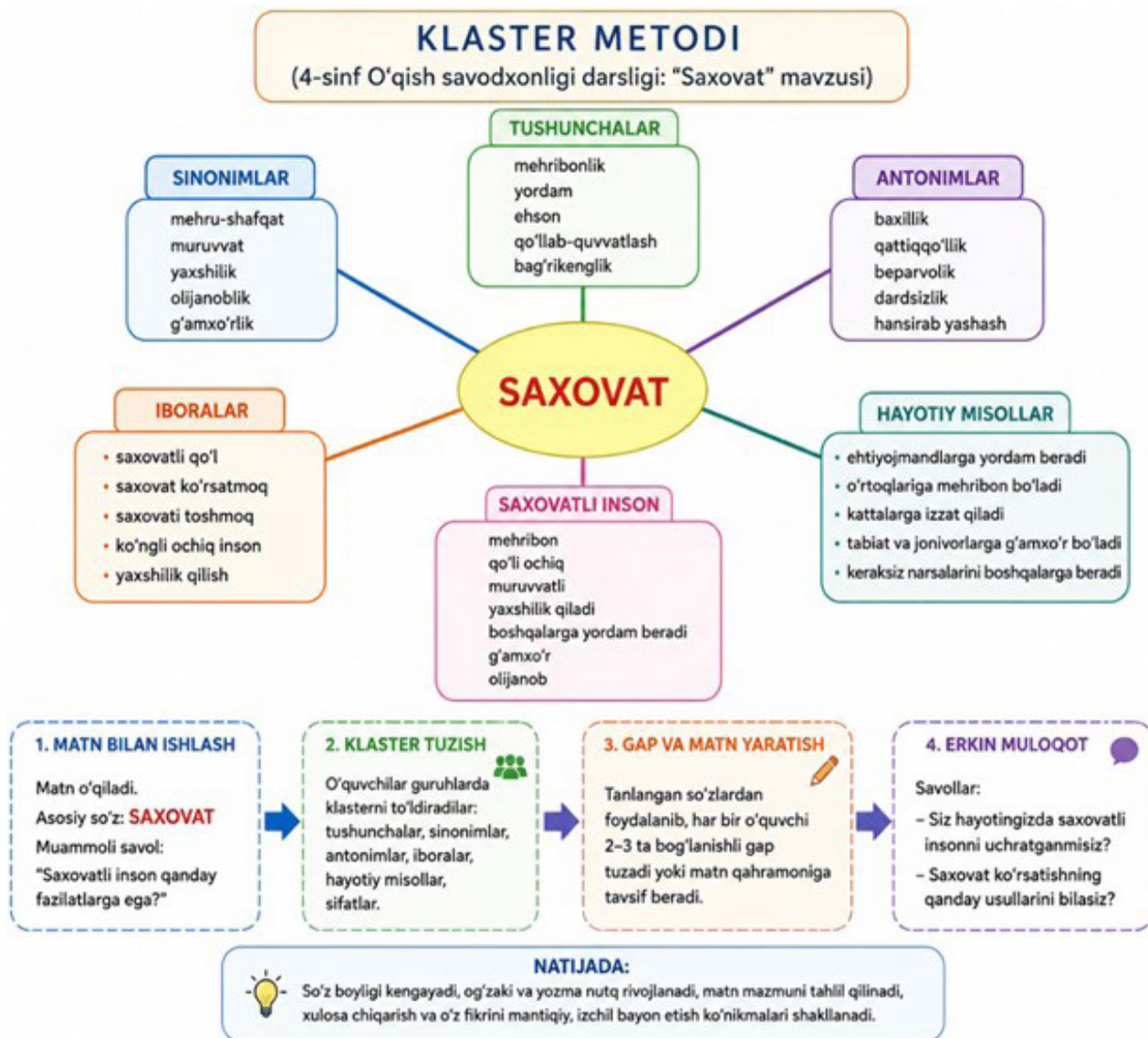
Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni nazariy tahlil qilish, qiyosiy tahlil, umumlashtirish, pedagogik kuzatish, matn tahlili va pedagogik modellashirish metodlaridan foydalanildi. Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish orqali nutqiy va kommunikativ kompetensiya tushunchalarining mazmuni, ularning o'zaro bog'liqligi hamda lug'at ustida ishlashning pedagogik imkoniyatlari o'rganildi. Shuningdek, boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida matn tarkibidagi yangi so'z va iboralarni o'zlashtirish, ularning ma'nosini izohlash, sinonim va antonimlarini aniqlash hamda nutqiy vaziyatlarda qo'llashga yo'naltirilgan topshiriqlar tahlil qilindi.

Amaliy-metodik tahlilda 4-sinf o'qish savodxonligi darslarida interfaol metodlardan foydalanish imkoniyatlariga alohida e'tibor qaratildi. Xususan, "Klaster" metodi asosida o'quvchilarning yangi lug'at birliklarini o'zlashtirishi, ular o'rtasidagi semantik munosabatlarni aniqlashi, so'z va iboralarni bog'lanishli nutqda qo'llashi hamda erkin muloqotga kirishishi pedagogik jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot natijalarini umumlashtirishda lug'at ustida tizimli ishlashning o'quvchilar nutqiy faolligi, matn tushunish, fikrni mantiqiy va izchil ifodalash hamda mustaqil xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati asosiy mezon sifatida belgilandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Nutqiy kompetensiyani rivojlantirish jarayoni ta'limning faqat lingvistik jihatlariga emas, balki o'quvchining psixologik rivojlanish qonuniyatlariga ham bevosita bog'liqdir. Ayniqsa, 4-sinf bosqichida o'quvchilarning tafakkuri, xotirasi va nutqiy faoliyati sezilarli darajada rivojlanib, ular matn tushunish va mustaqil fikr bildirishga yaqinlashadi. Shu sababli nutqiy kompetensiyani shakllantirishda psixologik nazariyalar muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Masalan, 4-sinf "O'qish savodxonligi" darsligidagi "Saxovat" mavzusi yoki insoniy fazilatlar yoritilgan matnlarni o'rganishda "Klaster" interfaol metodini qo'llash samarali hisoblanadi.

1-rasm: Klaster metodi

O'qituvchi matnni o'qib bo'lgach, o'quvchilarga "Saxovatli inson qanday fazilatlarga ega?" degan muammoli savolni beradi. O'quvchilar matn mazmunidan kelib chiqib, klasterlarni "mehribon", "qo'li ochiq", "muruvvatli", "yaxshilik qiladi", "boshqalarga yordam beradi", "g'amxo'r", "olijanob" kabi so'z va iboralar bilan to'ldiradilar. So'ngra har bir o'quvchi tanlangan so'zlardan foydalanib, ikki-uchta bog'lanishli gap tuzadi yoki matn qahramoniga tavsif beradi. Guruhlarda ishlash jarayonida o'quvchilar klasterlarni taqqoslaydilar, bir-birining fikrlarini to'ldiradilar va eng mazmunli variantni taqdim etadilar. Yakuniy bosqichda o'qituvchi o'quvchilarga "Siz hayotingizda saxovatli insonni uchratganmisiz?" yoki "Saxovat ko'rsatishning qanday usullarini bilasiz?" kabi savollarni berib, erkin muloqot tashkil etadi. Bu esa lug'at birliklarining passiv o'zlashtirilishini emas, balki ularni real nutqiy vaziyatlarda faol qo'llashni ta'minlaydi. Natijada o'quvchilarning so'z boyligi kengayadi, og'zaki va yozma nutqi rivojlanadi, matn mazmunini tahlil qilish, xulosa chiqarish hamda o'z fikrini mantiqiy va izchil bayon etish kompetensiyalari shakllanadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, hozirgi kunda boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasida ayrim kamchiliklar mavjud. Xususan, lug'at boyligidan yetarli darajada foydalana olmaslik, fikrni izchil bayon qilishdagi qiyinchiliklar, matn mazmunini to'liq tushunmaslik va yozma nutqda mantiqiy bog'liqlikning yetarli emasligi kabi muammolar kuzatilmoqda. Bu esa ta'lim jarayonida nutqiy faoliyatni rivojlantirishga qaratilgan ishlarning tizimli emasligini ko'rsatadi.

Pedagogik nuqtayi nazardan, ushbu muammoni hal etish uchun o'qituvchidan zamonaviy yondashuv, interfaol metodlar, kommunikativ topshiriqlar hamda innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish talab etiladi. Ayni paytda lug'at ustida ishlashni faqat so'z yodlash darajasida emas, balki uni nutqiy vaziyatlarda qo'llash, matn yaratish va tahlil qilish bilan bog'liq holda tashkil etish zarur.

Shu bilan birga, olib borilgan tahlillar nutqiy kompetensiyani baholash tizimini takomillashtirish, o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini oshirish va lug'at ustida ishlashning innovatsion texnologiyalarini ishlab chiqish zarurligini ko'rsatmoqda. Ayniqsa, PIRLS kabi xalqaro baholash natijalari asosida ta'lim sifatini tahlil qilish va uni takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umuman olganda, nutqiy kompetensiyani rivojlantirish bo'yicha samarali pedagogik sharoit yaratish boshlang'ich ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning ijodiy va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish hamda ularning kelajakdagi ta'limiy muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Shu sababli ushbu muammoni tizimli ravishda hal etish ta'lim jarayonining ustuvor vazifalaridan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Toshqulov M. Pedagogika nazariyasi. - Toshkent, 2010.
2. Jalilova N. Boshlang'ich ta'limda nutqiy kompetensiyani rivojlantirish metodikasi. -Toshkent, 2021.
3. Зимняя И.А. Ключевые компетенции как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании.- Москва, 2004. - 18-22-betlar.
4. Celce-Murcia M. Teaching English as a Second or Foreign Language. Boston: Heinle & Heinle, 2001. - 17-21-betlar.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.